

Betr.: Verzet archeologische sector tegen de aangekondigde
aanpassing van het Onroerend Erfgoed decreet

Geachte minister-president Geert Bourgeois,

Geachte leden van de Vlaamse regering,

Geachte leden van de commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van het Vlaamse parlement,

Onlangs verscheen de conceptnota aan de leden van de Vlaamse regering waarin enkele aanpassingen aan het onroerenderfgoeddecreet werden aangekondigd. Naar aanleiding van deze nota vond een sectoraal overleg plaats waarin diverse actoren binnen het archeologische werkveld aanwezig waren, gaande van vertegenwoordigers van de universiteiten (VUB, Ugent, KUL), intergemeentelijke en stedelijke diensten, het FVA (Forum Vlaamse Archeologie) tot de VONA (Vlaamse Ondernemers in Archeologie) en het VLAC (Vlaams Archeologen Collectief) toe. Samen vertegenwoordigen zij het hele werkveld, met uitzondering van de archeologen in dienst van de Vlaamse overheid zelf. Tijdens dit overleg bleek een breed gedragen ongenoegen over een aantal van de voorgestelde aanpassingen die bijzonder nefast zijn voor het archeologisch erfgoed én bovendien niet altijd een adequaat antwoord bieden op de bezorgdheden die momenteel bij politici en initiatiefnemers heersen.

Concreet stellen wij ons ernstige vragen bij volgende voorgestelde aanpassingen:

1. *Het in voege treden van erkende archeologen type 2.* Wij kunnen ons vinden in een gedifferentieerde erkenning, maar een archeoloog zonder ervaring mist de expertise en kennis om een archeologienota op te stellen. Concreet stellen wij voor dat aan deze erkenning dezelfde ervaringsvereisten worden gesteld, zij het niet binnen een gelimiteerde termijn voorafgaand aan de erkenningsaanvraag. Concreet vinden we dus dat minimaal één jaar veldwerkervaring vereist is. Deze maatregel is bedoeld om meer archeologienota's te kunnen schrijven, maar schiet haar doel voorbij. Ook niet erkende archeologen zijn nu reeds volop betrokken bij het schrijven van archeologienota's onder de supervisie en verantwoordelijkheid

van erkende en dus ervaren archeologen. Het in voege treden van het type 2 archeoloog zonder aantoonbare ervaring zal leiden tot onverantwoorde archeologienota's met hierin voorgeschreven onwerkbaar methodieken waar archeologie én bouwheren onder zullen lijden.

2. *De bekrachtiging door Onroerend Erfgoed valt weg.* De hele archeologische sector vindt dit een bijzonder fout signaal. Het is immers het enige moment binnen de huidige wetgeving waarop getoetst wordt of de voorgestelde maatregelen adequaat en nuttig zijn en het onderzoek kwaliteitsvol is uitgevoerd. Dit is een absoluut breekpunt voor onze sector. De opdrachtgevers voor archeologisch onderzoek hebben immers vaak slechts in beperkte mate baat bij kwaliteitsvol onderzoek en elk archeologisch traject heeft dus nood aan actieve sturing door een neutrale overheid. De aanvankelijk starre houding van het agentschap Onroerend Erfgoed bij het beoordelen van archeologienota's heeft plaatsgemaakt voor een meewerkende opstelling. Ook deze maatregel schiet dus haar doel voorbij. De hele sector verwacht een ondersteunende overheid die positief meewerkt en de kwaliteit van het onderzoek blijft controleren.
3. *Er wordt voorgesteld om de oppervlaktecriteriën op te trekken,* om zo het aantal dossiers gevoelig te laten dalen. Dit betekent dat bepaalde types vindplaatsen consequent uit de boot zullen vallen en leidt dus tot een belangrijk verlies aan kennis. We delen de bezorgdheid van het politieke veld omtrent het hoge aantal dossiers, maar er zijn andere zinvolle maatregelen mogelijk om de dossierlast te verminderen. Zo lijkt het ons bijvoorbeeld zinvol om de criteria uit te breiden om een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen. De sector wil actief meewerken aan een andere benadering waarbij archeologienota's enkel nog nodig zijn voor zinvolle dossiers. Dit vraagt een andere aanpak waarbij wordt uitgegaan van de kwalitatieve waarde van een terrein en niet van de kwantitatieve oppervlakte. Dit zal de dossierlast op een relevante wijze doen dalen.
4. *Een gemeentebestuur van een onroerenderfgoedgemeente zal kunnen bepalen dat voor bepaalde dossiers geen archeologienota nodig is.* In de nota van de Vlaamse regering wordt benadrukt dat de voorgestelde aanpassingen niet raken aan de principes van het erfgoeddecreet. Dit voorstel leidt evenwel tot juridische rechtsonzekerheid en willekeur, als een gemeente dit soort beslissingen op *ad hoc* basis kan nemen. Nu reeds merken we druk van de lokale besturen om onvolledige archeologische dossiers goed te keuren. Bovendien komen dossiers waar archeologisch onderzoek niet zinvol is in aanmerking voor een archeologienota met beperkte samenstelling, zoals hierboven beschreven.

We wensen bovendien te wijzen op bredere tekortkomingen van het decreet die ook in de aan de conceptnota voorafgaande evaluatie onvoldoende belicht bleven. In de voorbereidende fase van de opmaak van het decreet werden doelstellingen geformuleerd, maar het archeologisch beleid wordt in deze evaluatie daar onvoldoende aan getoetst.

Indien de doelstelling van de Vlaamse regering is om *onroerend erfgoed, en de waarden die eraan worden gehecht, te vrijwaren en door te geven aan de volgende generaties*, waarom wordt dan in het decreet zo mager ingezet op een goede ontsluiting en vertaling van de resultaten naar een breed

publiek? Het decreet voorziet bijvoorbeeld geen enkele vorm van subsidiëring voor archeologische publiekswerking.

Indien de doelstelling van de Vlaamse regering is om *partners te activeren in de zorg voor onroerend erfgoed* dienen deze partners ook ten volle te worden betrokken in dat beleid én ondersteuning te krijgen. Waarom wordt het in het decreet niet gestimuleerd dat erkende archeologen de lokale kennis van IOED's, stadsdiensten en onroerenderfgoedgemeenten actief betrekken in hun archeologisch traject?

Indien de doelstelling van de Vlaamse regering is om *financiële ondersteuning te bieden waar het nodig is voor het erfgoedbehoud of om onroerenderfgoedontwikkelingen mogelijk te maken*, waarom is het archeologisch onderzoek dan grotendeels de last van de initiatiefnemer? Waarom wordt de ondersteuning enkel mogelijk gemaakt voor bepaalde types bouwheren? Waarom wordt bij hen de premie opgetrokken terwijl anderen stelselmatig in de kou blijven staan?

Indien de doelstelling van de Vlaamse regering is om *een wisselwerking te versterken tussen onroerenderfgoedzorg en ruimtelijke ontwikkelingen*, waarom laat het decreet dan geen flexibelere inpassing toe van archeologie tijdens of voorafgaand aan de werken? Concreet doelen we op het feit dat opgraven voor de afgifte van de omgevingsvergunning niet meer kan; dat wanneer een uitgesteld onderzoek op een complexe werf wordt afgerond en de resultaten hiervan negatief blijken, deze werf stil ligt tot de uitgestelde nota wordt bekrachtigd of dat delen van een terrein niet gefaseerd kunnen vrijgegeven worden – ook na afronding van het onderzoek – indien dat niet voorafgaandelijk werd voorzien?

Indien de doelstelling van de Vlaamse regering is om *erfgoedzorg te laten bijdragen tot een duurzame ontwikkeling*, waarom worden dan tot op heden geen concrete initiatieven genomen voor syntheseonderzoek, wat onontbeerlijk is om tot kenniswinst te leiden en vervolgens beleidskeuzes te maken? Uitgeschreven stukken hierover ontbreken momenteel, evenals een toetsbare ambitie en visie omtrent welke rol archeologie mag en moet spelen in de huidige samenleving.

Indien de Vlaamse regering een *effectieve, eerlijke, afgewogen evaluatie* wil maken, waarom gebeurt dit op het moment dat de doorvoering van de nieuwe regelgeving nog niet ten volle is gebeurd? De archeologische sector heeft amper gravende vooronderzoeken uitgevoerd binnen de nieuwe regelgeving. Er is nog geen enkele archeologische opgraving volgens de nieuwe regels van het decreet gerapporteerd. Aangezien de sector nog niet ten volle alle stappen heeft gezet, dienen de voorgestelde maatregelen geen visie op lange termijn. Ze proberen vooral *ad hoc* problemen op te lossen. Zowel initiatiefnemers (opdrachtgevers) als de rijke archeologische ondergrond van Vlaanderen zullen op korte én lange termijn niet gediend zijn door de voorgestelde aanpassingen en binnenkort dringen zich opnieuw verdere aanpassingen op.

Archeologie is de enige wetenschap die onze maatschappij iets kan vertellen over de duizenden jaren vooraleer het schrift bij ons ingang vond of over die aspecten van ons verleden waarover niet geschreven werd. Archeologisch onderzoek is als een boek dat je maar één keer kan lezen. Met de voorgestelde maatregelen verdwijnen nu al hoofdstukken zonder dat de samenleving de kans krijgt om die te lezen.

We vragen aan de Vlaamse regering om de voorgestelde maatregelen grondig te bespreken en af te toetsen aan de opmerkingen die hierboven werden geformuleerd.

We willen graag actief meedenken aan het verminderen van de dossierlast voor opdrachtgevers én archeologen. We hebben verschillende werkbare ideeën, die ook in omliggende landen hun waarde reeds hebben bewezen, en die het algemeen belang beter dienen dan de nu voorgestelde maatregelen. Uiteraard zijn we steeds bereid om bovenstaande woorden verder toe te lichten.

Namens het bestuur van de Vlaamse Ondernemers in de Archeologie,

Wim De Baere, Jeroen Vanden Borre en Caroline Ryssaert

Namens het bestuur van het Vlaams Archeologen Collectief,

Nele Vanholme, Nele Heynssens en Veerle Hendriks